Krajša delovna obveznost

Številne analize kažejo, da pri nas slabo izkoriščamo stroje in naprave, ki smo jih večkrat uvozili za drag denar. Ker današnja tehnologija izredno hitro napreduje, taki stroji tudi v kratkem času zastarijo. Mimo drugih vzrokov, ki botrujejo slabi izkoriščenosti strojev in naprav, je vsekakor tudi slaba izkoriščenost delovnega časa. Toda delovnega časa ne izkoriščamo slabo samo v proizvodnji, temveč v celotnem združenem delu, morda celo dosti slabše v družbenih in storitvenih dejavnostih. Izgube, ki nastajajo zaradi neizkoriščenosti oz. slabe izkoriščenosti delovnega časa in slabe organizacije, pa močno vplivajo na zmanjševanje celotne družbene produktivnosti. Večkrat bi lahko poiskali vzroke za slabe rezultate v prenekateri organizaciji dela in to ne samo v delovni organizaciji, temveč v organiziranosti nasploh in neučinkovitosti povezav ter neusklajenem opravljanju posameznih funkcij v TOZD in med TOZD ter drugimi višjimi oblikami združenega dela, kot tudi med združenim delom in različnimi samoupravnimi interesnimi skupnostmi, upravnimi organi, institucijami in bankami.

Navidez si je sicer trditev, naj bi višjo produktivnost dosegli v krajšem času, nasprotujoča, vendar moramo, če pregledamo izrabo delovnega časa, ugotoviti, da v številnih primerih osemurni delavnik ni izkoriščen niti 80 odstotno.

Draga osnovna sredstva, to je stroji, oprema in prostori, terjajo, da bi bili čimbolj izkoriščeni, vendar pa v resnici številne OZD opuščajo dvoizmensko delo, poleg tega pa v večini primerov, uvajajo tudi 5-dnevni delovni teden. Tako stroji v soboto in nedeljo stojijo! Verjetno bi veljalo razmisliti o boljšem izkoriščanju razpoložljivih kapacitet. Pri tem pa se bo treba soočiti z odporom OZD in delavcev v OZD do podaljšanega obratovalnega časa, torej do večjega izkoriščanja proizvodne zmogljivosti oziroma kapacitet. Nedvomno je eden od razlogov za tak odpor neustrezen način delitve sredstev za osebne dohodke v posameznih OZD; pri osebnih dohodkih se vse premalo upošteva in vrednoti čas, v katerem delavec opravlja svoje naloge. Velikokrat se nočno delo, delo v nedeljah in praznikih premalo vrednoti v primerjavi z delom v rednem delovnem času.

Dokaz, da so delavci še kako pripravljeni delati ob sobotah in nedeljah, je tudi anketa, ki so jo izvedli v nekaterih tovarnah, kjer so želeli ukiniti tretjo, nočno izmeno. Večina delavk je bila proti ukinitvi te izmene, ki jim je omogočala ne samo višji dohodek, temveč tudi smotrnejšo izrabo časa med dnevom. Čeprav je taka želja v nasprotju s priporočili sindikatov in mednarodno konvencijo o nočnem delu žena in otrok, saj je nočno delo škodljivo, pa bi morali razmisliti o pojavu kot takem, torej o pripravljenosti delavcev, da delajo tudi v času, ki ni povsem običajen, torej ne samo v času od 6 do 14^{h}. O tem bi veljalo še toliko bolj razmišljati, saj bi ob boljšem izkoriščanju opreme, poslovnih skladov itd. – to pa bi dosegli s podaljševanjem obratovalnega časa, – lahko začeli razmišljati o krajši delovni obveznosti posameznega delavca. Pri tem je velika možnost, da bi bila produktivnost dela v krajšem delovnem času dosti bolj skoncentrirana in torej večja. Po drugi strani pa krajša delovna obveznost odpira možnosti za podaljševanje obratovalnega časa in s tem boljše izkoriščenosti delovnih sredstev in torej večji produktivnosti. Na žalost pa se v praksi vedno bolj uveljavlja ukinjanje izmen in se po potrebi uvaja delo preko polnega časa, torej nadurno delo, kar pa je v nasprotju s cilji za skrajševanje delovnega časa in zahtevami za učinkovitejše izkoriščanje kapacitet in torej večjo produktivnost.

B. P.

Kako do stanovanj?

Pred šestimi leti smo uveljavili nov samoupravni sporazum stanovanjskega gospodarstva in v tem času je bilo zgrajenih več kot 70.000 stanovanj, od teh je bila desetina stanovanj zgrajenih za solidarnostne namene, 60 odstotkov zgrajenih stanovanj pa je bilo v družbenem sektorju.

Tako se je Slovenija po številu letno zgrajenih stanovanj – na 1000 prebivalcev zgradimo 8,6 stanovanj – uvrstila v srednje razvite evropske države. Kljub temu pa podatki o številu zgrajenih stanovanj za tekoče srednjeročno obdobje kažejo stagnacijo in celo nazadovanje. Medtem ko smo leta 1976 zgradili 9206 stanovanj, v gradnji pa je bilo 16.300 stanovanj, je bilo leto kasneje dograjenih 1000 stanovanj manj. Naslednje leto bi bilo treba zgraditi 11.164 stanovanj, če bi želeli doseči planiran obseg gradnje družbenih stanovanj v tem srednjeročnem obdobju. Vse kaže, da planiranega števila novo zgrajenih stanovanj v družbenem sektorju ne bomo dosegli, čeprav je bilo zato na razpolago več kot 37 milijard dinarjev. Še bolj žalostno je, da vsa ta zbrana sredstva ne bodo porabljena za izgradnjo stanovanj, kljub temu, da je povpraševanje po stanovanjih večje, kot je ponudba.

Vzroke, da načrtovanega verjetno ne bomo dosegli, pa bi lahko iskali v slabi organizaciji in medsebojni nepovezanosti številnih dejavnikov, ki posredno ali neposredno vplivajo na celoten proces ali na posamezne faze načrtovanja in graditve stanovanj. Kljub formalni samoupravni organiziranosti v samoupravnih interesnih skupnostih je odločanje in izvajanje odločitev v posameznih fazah tega procesa še vedno razbito na številne nosilce in med seboj premalo povezano. Na stanovanjsko izgradnjo vplivajo organi družbenopolitičnih skupnosti, prostorski planerji, urbanisti, zemljiške, komunalne, stanovanjske in druge interesne skupnosti, zatem organizacije združenega dela za urejanje stavbnih zemljišč, komunalna podjetja, projektivne in gradbene OZD, predvideno pa je, da bi se vsem tem pridružile znotraj samoupravnih stanovanjskih skupnosti še posebne enote in skupnosti za plansko poslovno sodelovanje. Seveda je med vsemi temi dejavniki težko doseči učinkovito koordinacijo dela. Če k temu prištejemo še pomanjkanje dolgoročnega planiranja, nerazvite dohodkovne odnose v reprodukcijskem krogu in neizgrajen sistem financiranja vseh faz gradnje stanovanj ter nerešeno vprašanje investitorstva in razdrobljenost proizvajalcev stanovanj, se pravzaprav ne bi smeli čuditi, da kljub številnim dokumentom in velikim naporom nismo dosegli zastavljenih ciljev.

Prav zaradi tega je o vprašanju stanovanjske izgradnje razpravljala skupščina SR Slovenije, skupščina mesta Ljubljane in Gospodarska zbornica Slovenije ter številni drugi organi tako v republiki kot v našem mestu. Upamo lahko, da bodo na podlagi analiz sprejete rešitve omogočile hitrejšo stanovanjsko gradnjo, morda ob nekoliko počasnejši rasti cen. Seveda pa ne moremo pričakovati, da se bo pri gradnji stanovanj že kar čez noč vse spremenilo.

B. P.

Gostilna ni tovarna

Poseben problem je organiziranost delovnega časa v trgovinah in gostinstvu. Večina trgovin v soboto ob 14. uri zapre svoja vrata, istočasno ali kmalu za tem pa tudi številni gostinski lokali. Tako postane Ljubljana že v soboto popoldne skorajda izumrlo mesto.

Sem ter tja se pred zaprtimi vrati trgovin ustavljajo ljudje, in proučujejo spisek dežurnih trgovin, kajti dežurstva trgovin se spreminjajo. Pogoj, da tako dežurno trgovino najdeš, pa je, da dobro poznaš Ljubljano, ali pa si moraš kupiti zemljevid Ljubljane, da najdeš navedeni naslov trgovine. Seveda pa nihče ni kriv, če tudi zemljevida ni mogoče najti, saj v soboto popoldne nihče ne dela.

Gostinski delavci dokazujejo, da v soboto in nedeljo ni prometa, da delajo z izgubo, enako pa trdijo tudi v nekaterih dežurnih trgovinah. Zanimivo bi bilo vedeti zakaj?

Kako to, da je prodajalna Delikatese pri Ajdovščini, ki je odprta vsako nedeljo dopoldne, vedno nabito polna in niti ne zmore prometa. Kako to, da je restavracija Dvor na Taboru, ki je prav tako odprta vsako nedeljo, vedno polna. Verjetno zaradi tega, ker ljudje vedo, da je ta in ta lokal odprt. Le malokdo se je po številnih grenkih izkušnjah pripravljen odpraviti po Ljubljani in zaupati sreči, da bo naletel na kak odprt gostinski lokal ali trgovino.

Nerazumljivo je tudi, da velike blagovne in trgovske hiše nimajo nobenega interesa, da bi poslovale v soboto popoldne, ali pa morda celo v nedeljo. Navadno si ljudje želijo imeti za večje nakupe nekaj več časa in se večkrat po nakupih odpravijo tudi cele družine. Največ časa pa imajo delavci v gospodarstvu pa tudi negospodarstvu prav v soboto popoldne in nedeljo.

Jasno je, da ni mogoče pričakovati niti v trgovini niti v gostinstvu, da bi že prvo nedeljo ali morda peto nedeljo promet presegel tistega, ki ga lokal doseže med tednom, saj se morajo vsi ljudje najprej navaditi resnice, da je lokal odprt.

Ljubljanski gostinci so se vrsto let trudili, da odvadijo goste hoditi v nedeljo v svoje lokale in tudi trgovina je morala slišati marsikatero pikro na svoj račun, ko se je odločila, da bodo trgovine ob sobotah popoldne zaprte. Kljub temu so vztrajali na svojem – in zmagali. Še veliko večje napore pa bodo morali oboji vložiti, če bodo sedaj želeli prepričati ljudi o nasprotnem.

V centru je boljše

V Ljubljani je bil sklenjen samoupravni sporazum o podaljšanem poslovnem času v soboto popoldne in nedeljo dopoldne, ki velja za gostinske obrate, trgovine, banke in pošte, ki so v ožjem centru mesta Ljubljane, vendar je ta samoupravni sporazum potrošnikom še premalo znan in verjetno bi veljalo razmisliti tudi o nekaterih dopolnitvah in izboljšavah sporazuma.

V pripravi je tudi samoupravni sporazum o uvedbi stopničastega delovnega časa in dodatni sporazumi glede razporeditve delovnega časa v trgovinah, ki naj bi se odpirale nekaj kasneje kot sedaj. Predvideno je, da bi se posamezne trgovine odpirale okoli 9. ali 10. ure.

Uvedba različnih oblik delovnega časa pa bi omilila tudi prometne zagate, ki se vsak dan pojavljajo ob začetku in koncu delovnega časa v Ljubljani. Večina OZD začenja sedaj svoje delo bodisi ob 6. ali 7., z različno razporeditvijo začetka in konca delovnega časa pa bi razbremenili promet in seveda tudi veliko gnečo v avtobusih mestnega prometa v Ljubljani.

Boljšo družbeno izkoriščenost delovnega časa naj bi dosegli tudi s smotrnejšo razporeditvijo letnega in zimskega oddiha. Z uvedbo drsečih zimskih in letnih počitnic v šolstvu bomo dosegli ne samo boljšo izkoriščenost turističnih, gostinskih in športnih objektov, temveč bodo tudi otroci in z njimi starši imeli veliko več od takih počitnic, saj bodo verjetno vrste na žičnicah krajše in gneča v gostinskih lokalih manjša.

Prav tako pa se v Sloveniji že razmišlja, da bi premaknili poleti čas za eno uro nazaj, podobno kot je to urejeno v Italiji in kot bodo letos uvedli tudi v Avstriji. Seveda pa je to šele predlog, ki ga bo treba natančneje proučiti, saj taka sprememba ne pomeni samo prihranka na energiji, temveč posega v številne druge socialne in zdravstvene probleme in ima v marsikaterem primeru tudi nasprotne učinke.

Uvedba večizmenskega dela ali pa dela v sobotah in nedeljah pa zahteva, da se temu ritmu prilagodi tudi delovni čas otroškega varstva in vrste drugih ustanov. Nesmiselno bi bilo pričakovati, da se bosta delavec ali delavka odločila za popoldansko delo ali delo v soboto in nedeljo, če ne bosta imela možnosti otroškega varstva v tem času.

Celotna problematika izrabe delovnega časa vsekakor ni preprosta in odpira številna vprašanja. Kljub temu pa bi morali zaradi velikega pomena, ki ga ima izraba delovnega časa na učinkovitost in produktivnost, posvetiti temu vprašanju veliko pozornost in ga poskušati reševati, pri tem pa pokazati velik posluh za probleme, ki se bodo ob tem pojavili.

B. Pogačnik

Kako bi lahko bolje izkoristili delovni čas

Več OZD v Ljubljani je začelo uvajati drseči delovni čas, druge se odločajo za različen pričetek delovnega časa, trgovina in gostinstvo sta začela prilagajati čas svojega dela potrebam občanov, Skupščina mesta je prilagodila delovni čas uradov, ki delujejo v Mačkovi ulici, zahtevam porabnikov. Razmišljamo o prehodu na letni delovni čas, tako da bi poleti vstajali uro prej...

Nedvomno bi z boljšim izkoriščanjem delovnega časa lahko izboljšali produktivnost, vendar pa vsaka sprememba na tem področju odpira tudi vrsto problemov.

Pričakujemo, da bomo lahko v eni prihodnjih številk Dogovorov objavili tudi vaša razmišljanja o tem vprašanju.

Uvoz se še vedno splača

Odbor za razvoj in planiranje gospodarstva pri Gospodarski zbornici občin ljubljanskega območja je v začetku oktobra med drugim razpravljal tudi o zunanjetrgovinski menjavi. Med drugim je bilo na seji rečeno, da se številnim OZD še vedno zelo splača uvažati reprodukcijski material, ga dodelati in prodajati na domačem tržišču kot finalne izdelke. V nasprotju s tem pa izvozniki nimajo dovolj velike stimulacije, in često izvažajo le zato, da si pridobijo devize za nujno potreben uvoz. Da bi to celotno vprašanje uvoza in izvoza, kot tudi predlaganih ukrepov čimbolj ocenili ter morda dali nove predloge, so sklenili pripraviti pogovore s predstavniki organizacij združenega dela, ki se ukvarjajo z zunanjetrgovinsko dejavnostjo.